K. 3 — 88

R № 427

శ్రీరస్తు.
శ్రీ గణేశాయనమః.
శ్రీ శారదాంబాయైనమః.

వచన విచిత్ర రామాయణము.

శా. ఏ స్వాంతప్రవశాన యుంచి మునిరాజేంద్రుం గృపాసాంద్రు సా
క్షాన్నారయణుం బాదరాయణుని భూజర్ జేసి నిర్మించెద
ద్విస్తృత పుణ్యవిమలర్చ భావము జగన్నాథుం జగన్నాథుడా
వేదవ్యాస్వత శీలు సత్యముని వాగర్థజ్ఞాన సాంద్రుల్
శా. విద్యానంద్రి తరప్రధాన ముని తాల్పిజాత సింహాసంబుల్
వ్యాసా శకలని నాతసింహాద్యు తన యంవ్యా స్వంతమ సంపదల్
జ్ఞానా వాసము వర్తిత్ర తల్ చతుర విద్యాప్రాకసంపూరితా
చె న్నాం తేవ స తు ల్లా రల్ నద యుటుం సందే హాంబులంచి
ద్వివిద్యా నావి శబ్దాతుర్ విభవముం దవ్యాప్తిశ్రీ వ్యాసారంభ్
వ. శ్రీ రాముల వారి పాదపద్మంబులు మనంబున నుంచుకొని
ఉ. శరణి విచిత్రరాముకథ దాను విచిత్రించెను గాపినాథుండు
గరముదంద బాలర్వ కక్షగాంధ వస్తు శాస్త్ర ప్రతంపమై
పరగు బాల విద్యాపద్యములు బాల్యకనాత్మ కస్మైన కావ్యకుల్
సరస తెలుగ కవుల ముందు సుధాసాగర మైత్రి వహించుబలుండగన్
వ. శ్రీ రాములవారి దివ్య పాదపద్మంబులు మనంబున నుంచుకొని
చి వాగ్దేవి వినాయకులను మనంబున స్తుతియించి గురుపాదం
బులకు వందనంబు చేసి తెలుగు వ్యాసభక్తుండగు వాల్మీకి మహా
మునికి నమస్కరించి శ్రీ మద్రామాయణము కథ తెలుగు ఛందంబుల

రచియించెంగావున నది బహువిధంబులగు నాఖ్యానంబుల
వెల్ల. సంక్షేపరామాయణంబు సీతాపుత్త్రులయిన లవకుశు
లకు ~~...~~ నహేతవిచిత్రంబులుగల్పించి వాల్మీకి శ్రీరాముల యొక్క
చరిత్రములని యభివర్ణించె. ఆవిధి ఋషిపుంగవుండు విచిత్రరామా
యణంబను నామంబు నిర్ణయించె. బ్రహ్మప్రయత్నంబున శ్రీరాము
లుపస్థితి నిలవకుశులం బ్రోత్సాహించ జేసిరి. ఇట్టికార్యంబునను
నృపధర్మరాజాదులను సర్వం దెలియు మహామునీశ్వరుండు చెప్పిన
పురాణంబుగా మానుషోద్భవంబునను ఉత్తరదేశంబున నున్న
నీదేశ్యుడాసుందరుడు విప్రవంశీపుంగవుండు సుబ్రహ్మణ్యశర్మ
యుండిన నాంధ్రులకుం దెలియునట్లుంజేసి యెను శ్రీమన్మహా
రాజాన మహారాజ స్వామి సంజాతంబైన సృష్టి కారణ కులంబులగు
దాంపత్య వ్యయంబున బాల్యపౌత్రంబున లక్ష్మీనారాయ
ణ బాపాపు బైయున్న దంపతులను ద్విశిష్టి: గోపి నారాయణ ప్రధానంబుగవి
గి సుశబ్దాది శాస్త్రి జ్ఞాన వైరాగ్య సంపన్న విద్వజ్జన నంద్యులగు
శుక్రాయణ నామ నంద్యైన యతను విచిత్రరామాయణంబు
వినియుత్కంఠ సంతోష తాంతరంగుండై సుశబ్దవ శబ్దపరిజ్ఞా
నమున్న ప్రాచీనవంశోద్భవులై గద్యపద్యాత్మకంబై కవిత్వరచన
సామర్థ్యం బెఱుంగంజాలక విచిత్రరామాయణంబు తెనుంగున
వ్రాసిన. ఏమనగా నుభ్రాతృండ యున్న వాని కిగద్యపద్యాత్మకంబైన
కావ్యంబు రచియించుటాయని విచారించి పద్యాలు వ్రాసిన.

ఉత్తేంబుగా దని అనస్య ద్వైతికాచార్యులయిన అనవరతం(త)?
ద్ద మంత్రద్రష్ట యోంబ్యారవాతి శీయాంతిభారులయిన శ్రీమన్నారాయ
ణాంఘ్రిద్వయాంచింతాలసమానసులయిన శ్రీమన్నారాయణ
సమానులయిన శ్రీమద్భట్టారదేశికాచార్యవర్యుల కుమారు
సకలాంబంబు లుదయించి శుద్ధవచనప్రకారంబున రచియించెద. అలం
కారాలంకారబహుళార్థవచనసౌష్ఠవంబులుగలిగి కేవలంబున
ఘటియించు వేదవత పసంద్రైనమహానవ్యుండు గృహాచార్యవారం
బున నను ద్దభావంబున (బ్రహ్మకర్మ్య ప్రశంస) కెంజియుండానత్తికెండిన
(శ్రీ)దంబున తెవి త్య్రఖవఖ మహార్థంబులయుం క్లైష్ట్ర గలిగి రామనా
మంబులయుం దల భక్తికెని మానవుండది వినుడు, పట్టి జలంబుల
శత్రుతంబులు గలిగి పిన్నముద్రరంబుగు నెట్లు రామనామంబెట్టి
దుష్టబృంద్రైన సుమి(త్రి)తంబైన, అఘనాశనంబునవెల.లబు.
బుధజనులకు విదితుభిక్తరంబుగా వ్రనసత్రాల క్షైవంబులది
నంబులుగడు పెంపలుంచి రచియించెద. బుధజనులు ఉర్చివి
నుండు. ఇంద్రప్రస్థపురంబున ధర్మనామనుండు రాజనామయు
యాగంబును నొక్కయాగంబు చేసిన నచ్చాలికి దుర్యోధనుం
డు పాదలవెంచి, యాంగమానార్థ్యంబును ధర్మరాజైశ్వర్యంబును
జూచి యీర్ష్యంజాలక మయదత్తంబైన సభామధ్యంబునను
వచ్చి సభ నున్న వివిధచిత్రంబులు నెఱుంగంజాలక, స్థలంబని జలం
బులందుఁబడి నదరిపడ శిధ్రీమనైను లవ్వినవర్షంబుచేసిన -

అట్టి మహావిశిష్టమౌ హస్తినాపురంబున కుంజని ఉత్తమంబంత
ఖు తనజననీ జనకులయిన ధృతరాష్ట్ర గాంధారుల కుశలప్రశ్న
రాజు నరవాహస్తినాపురంబున కురురావించి నిదురదెంతెరంబు ష్ఠాహా
ఖు వాలు దన్నపి నకె తలిరి ని (వ) యుల్యంబున బ్బిసంబెట్టి ఘోరంబా
ఉన ధర్మరాజాదులందునెంరాచి వనవాస యోంజ్ఞాతవాసంబుల
నుభవించి నిజాయుధంబుల ధరియించి కృష్ణ సహాయుల్లేలయు
ల్లరాత్రి పుష్పమ్మైయులిగిన, నిం (ద్రు)సేనాదులయిన మహాల క్షాత్త్రులు
నాల్గు వేలరథంబుల తోడ నష్టాదశ సుభ దళంబు మర్ద్(ద)ప వింధ్యా
దులఁ దాక్షిణి వాడిపై ఖుంద నరిగిరంత నప్పాండవులంభూర
హారజనుల్ వెల్లఁబరమ దుఃఖితులయి యుల్లని. మేముందుశాస్త్ర
ధనరాజ్యము నశింపజేసెను. విదెంబు దానకిగెడమువి వృ
వించిన వారి యుద్ధ పతియంబునకు మిఖ్య వదన ములయు నవిస్పాం
జలుకైన యుష్మాదులం జూచి ధర్మనందనుండు విరలు రాముదద
ని మధురాలాపంబుల మొగిడించె. అంత కలుం కెంబు క్షయుక్తమైన మార్గం
బున నితాంత వీరం(ద్రా)ంబైన వనంబుఁ(ల) బెళించి యుండ నెక దినంబుల
బదాలు దుఃఖంబుల(వ) దక్రింపు మలంచ నెన్నెన్నాఁడు సప్త(వ)క యుంబుల
నిరీక్షించిన మహాకుండ మంధనందనుండు పైబారిన వైశ్యపాంచవులు దూ
రదిస వేంచున్తై రెమ్మడుల గాజని పాద(వ)త్రా ఖనంబుసేసి యుజ్జలంబు
లుకరపన్నని కుటెంబి యుష్మ పాండవ ష్ణవమూరవి ధులంబులు బంచ
కుకులంబు లఖిని రలుత విలంగ్రసె బలుండు సంబు వ్యాంతరాల గుండె

తెలియున్న సమయంబున ధర్మజు డిట్లనియె. మాయాద్యూతమ్ముం
బైన వనవాసాయాసంబు విలాపదాబ్యంబుల దర్శనంబులందెలగె.
నింత కష్టించిన రాజులు పూర్వము కలరె యని యడుగ నట్టి
విని దెలిపది శౌనకావెశంబున ముని పాంచపద్మముల పయంబడి
కెత్తిలు సంశ్రుత్కెత్తి ళనంబుం జెప్పి తనకష్టంబు వినృవించిన మార్గండె
యయుం జెట్లనియెను. మీరలు ధర్మాత్ములు ధర్మంబు దప్పక యెవ్వరెన్ని
దప్పులు దెలిపదిన దిండులై బత్తిశ్లోకాసయూంవరంబుం తానాదనల
గనృపృష్టసంరక్షిత్తై తుల్యై శ్రీవత్సాం పుట్టున్నవారలు మీకంటె బూర్వము
దనేకులు వారికష్టం దలిదలవైన రాజులు సత్యంబులై బహుక్లేశంబు
నొంది పిదప తేజోవంతులై పుణ్యలోకంబులు వడసిరి. దశరథాత్మ
జుండైన శ్రీరాములు తారకబ్రహ్మస్వరూపుండైయుండు జనకుని వా
క్యంబునకై వనవాసంబున నాదేకాయాసంబునొందె. నలాదివాక్యపుదే
వియైన జనకపుత్రిక్లేశంబునొందెను. మీరలిండుల కనపాగమంబునకు
మీరలు యిటువంటి దసుఖంబు బొందెదరని దెలిపదియుల్లిఖ్యులు
దిట్లనిరి. లక్ష్మీనారాయణులు సీతారాములై యవతరించి యెల
పయోసంబు నొందిరి. ఈకెథ మానుండెటియుం జెప్పవలయు నా
లుయు చెడితలపెదకిడాపత్తి విభాంగి మనసులు బాదింపు చున్నవి. శ్రీరా
మునాకే దైవమ్ము తలంబూసంగి మామనక్లేశంబు లుపశమలయునని
వేడిన మార్గండేయుండు వారలకిట్లనియె. యిట్లే వైకుంఠ వాసుం
డైన శ్రీమన్నారాయణుండు దశరథునకుం గౌసల్యగర్భంబున

మానవరూపమున అవతరించి జనకమహారాజు యజ్ఞవాటికను ప్రవేశము
చేసి సీతాలక్ష్మణసమేతుండై దండకారణ్యంబున నివసించు మునుల
బాధ్యవిరోధంబునొనర్చెడి వాలిని సంహరించి సుగ్రీవునకు కిష్కిం
ధాపట్టాభిషేకం జేసి సీతనెమ్మంబరసి సముద్రంబు బంధించి రావణ
కుంభకర్ణాది దుష్టరాక్షసశిరశ్ఛేదనంబు జేసి విభీషణునకు లం
కాపట్టాభిషేకంగావించి సీతాసమేతుండుగా నయోధ్యానగరము
ప్రవేశించి పట్టాభిషిక్తుండై పదివేలయేండ్లు సుఖంబుగా సీతాసమే
తంబుగాని స్థితిగాంబు లనుభవించుచుండ ప్రజలు బాధింపబడ
యుగంబులకైవడి సాక్షిభూతుండు నా యుపదేశంబున, రామాయణ
వంబునను దశరథపుత్రుండను, లక్ష్మయుండవితనృతులు పురాణంబునను
తపస్సులవల్ల మంత్రంబున స్థితి యుండుటం దుష్టదానవులవనే
కులసంహరించి నా బాణంబుచేత రక్షింపబడు నిర్వంబున
లోకంబులు బాధింపబడు కలుషంబులు నివారింపబడు బ్రాహ్మణ
పుణ్యములు శీఘ్రదశ తపోవృత్తి వెలుగుట ప్రవర్తింపబడు నంత
పాలకులు జనులం దుఃఖింపక దేవతల మహర్షుల రాజర్షులను సద్వృద్ధి
కాపాడెదను, బ్రహ్మనారదాదులును మరియు నానాదేవగణంబులును
జయరామనమంచుచున్న లోకంబున కెంతయు ప్రకాశించిన మూర్తి యగు
దేవుండు కైలాసంబున తరలి పాలనార్థముల కుంభజాదుల యమునకు వెం
కటేశుని సముద్రంబున సాధ్యులగు నమస్కారములు యందొనర్చు వారు
దానవమదపాటు నిర్మించి యుండెను. శ్రీమన్నారాయణుండు రఘు

రాముండై వైకుంఠంబు శూన్యంబు చేసి వర్తులాతంబున మును
ఋషీశ్వరులను (ప్ర)వర్తింపు చుండె. భూభారంబు దీర్చె. సింహాసనారూఢం
బున నుండ నిమిత్తంబేమి? యతనికి శాపంబులవలన స్త్రీరూపంబు లేవలెను
న్నది. రావణ వనధి(ప) యుత్తరంబు వలనం బున శ్రీరాములను వైకుం
ఠంబు జేర్పవలయునని యిట్లు (శ్రీ)పురసంహారుడానతిచ్చెను (బ్ర)హ్మా
పతి చెప్పుకథ యిట్లంబు విచారించి యిట్లనియెను. రామచం(ద్రుం)డు జ
నరాజపుత్రికా సాంగత్యంబునందు నత్యంతంబై మోహ మదనవిహారలంపటుండై
యున్నవాడు. కామవిముఖుండైన జ్ఞానంబు వలన బాయున్నవాడు. సీత
యు (శ్రీ)రాముండును వేదబాహ్యులుగాని. యతడు వైకుంఠంబునం జేర
దందునం జేసి మనము సీతారాములను కనులారగ జూచి యెట్టివారును
జేయవలెనని విన్నవించిన మునీంద్రయనుమతంబున నంజనాసుతు
నిరావించి పురస్కరించి సీతారాములవద్ద దర్శనంబునకు (బ్ర)హ్మశివు
జూడా రాముల వేడబాటు జైయవలెనని (ప్ర)యత్నంబుజేసిన, శిరోవేదన
యలయి తెరించి రఘురాముల వద్దనుండుబు నర్పించె. అంత సీతను
గర్భంబు నిలిచె (శ్రీ)వారసంబులు లేవు. (శ్రీ)రాముండు తెరుగరించి దేవా
వాదంబులు గలమున్న గర్భ్యాల (ప్ర)వేశింప సీతమ్మ నిపట్టిల యెలుండుచుం
ద వయ్యాలబడ్డి నాడిదాలుబుల గాంచిన రాముండును వెంబడించి యుండె
నంత నొక్కనాడు రా(త్రి) సీతాసహితుండై రాంతపర్యంతంబు పవ్వళించి
యుం. డంబున ననుస్వజనంబుల యుచితలోలంబులకు లొల(శ్రీ)రాముండు(ప)
వ్రష్టవేషంబున వచ్చి యుటుపట్టులు నంది రుగుచుండ నొక్క రజకుండు

తనపత్ని యగు వైద్యార్ల్లం ఘనంబు నరించిన ద్వేషారించె. నది భాయం
బున దాని జనపార్వ వంబునకు జనిన వాడదు దాని విడిచి యగునకు
న్న దాని జనకుడు దుర్బుంద్దావన విరతుండై దానిందార్ద్యాని మ్మ్యు వానింబో
ధించి (వ)శి(గ) పిం బుమనిన వాడదు కావాంలు యావంబున నిల్లని యెం. నా
స్యవాంబున వదదే దాని బుధి(గ) పింబాటు కునే నలవె శ్రీరాముండనే
అతడు మహారాజు గాపున నరులు నిందించె కుండరి. తాని వ్రేకవిండి
మండన యెట్టిదనె నిప్ర యెంచి జనంబునకు సమ్మతించననిన నంతశ్రీరా
ముండు వినియుంతా కెత్తి యుండ్డై దైవయోగంబున నీతయుండు దాసగు
డాంబులాం పొందించె విమ న్నవైనదు దావాదంబు జుగు వన్న వనాంతరం
బున మునిపల్లెలం దిరుగఁజెల్లనేయని తలంచి యుబెంబ్బాలు నిలిచి
రః కంపంబు జేసి యంత్యాంత మెరాశదం దవ్వ్యవహా నమానసుండై నగ
రు ప్రవేశించి యేపియు యాను మందాఁబాధయూరకకుండుండె. నంతట్రు
బాఠసమయుంబు యొద్ద జనకరాజపుత్రి నిర్ఫ కెర్యంబులుం దిర్చుకొని
యుంతాశిపురంబున నుండె. నంతరాముండు మంకుండు పెద్దకాలో భాషిం
పతనే కౌశలంబునం గూర్చుండె. జనకరాజపుత్రి యుండును రాశత్వం
బు నిశ్చయించి సీతంబుకి వారించె ఈగా కినెరాజ్యవంశంబున కుంగళం
కంబు వొదనియూలా వింబు లక్ష్మి కొంబు విరావించి యెవె కాంతంబున
వతనిత్తానిల్లనియెను. నీవగమ్యుంచ్ఛైన యురద్బ్యాలిబున కు సితంగాబ్బానే
బాచి దిగనాడిరమ్య. సీతయుండుల క్షేమంబు దెలసినచ్చా. అకలంకంబైన
అకలంకంబైన యత్తు కొవంశంబు గళకలంబు నాందించునని యుని.

యీరాత్రి రజకుండన్న పలుకులు తమ్మునికిఁ దెలియఁజెప్పి సీత
పరిత్యాగంబునకుఁ దా [illegible] మనమునఁ దిరుగఁ బలుకుచుండె. లక్ష్మ
ణుండు [illegible] గర్భంబులో నగ్ని హోత్రంబు ప్రవేశంబు
[illegible] కొండ [illegible] గద్గద
కంఠుండై యున్న [illegible] "దేవా! సీత యందు దోష మింతైన యప
రాధంబు లేదు. రావణుని వధయైన పిమ్మట సీత యగ్ని ప్ర
వేశంబు సేయ సువర్ణ ఘటిత [illegible] యగ్నిప
క్షంబున [illegible] ఆ యవసరంబున నగ్నిహోత్రుండు ప్రత్య
క్షమై [illegible] మన జనకుండైన దశరథుండు నా సీ
త యందు దోషంబు లేదని పలికి [illegible] బులుగాదని
[illegible] సాధ్వి యందు దోషంబు [illegible]
[illegible] సంరా [illegible]
[illegible]. వారలు పలుకులు [illegible] పెద్దల [illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~ జనకుం
డైన దశరథుని [illegible] సీత [illegible]
[illegible] యింకేల [illegible] వేసవి [illegible]
[illegible] పిమ్మట [illegible]
[illegible] లక్ష్మ [illegible]
నిలుచున్న శ్రీరాముండు తమ్మునిఁ గరుణించి. "లక్ష్మణా! నీ [illegible]
[illegible] సీత యందపవాదంబు [illegible]. నీ [illegible]
[illegible]

నా మనంబు సంతసంబందదు. నీవు నా తమ్ముండవు బ్రతుకుండవు.
నా శరణార్థి పాదముల యందును నీ యందును విశ్వాసంబు గాని యు
న్నది యుండు నేదు. గర్భిణి యగుటం జేసి మనోరథంబు గను
న్న మైథిలి వనంబున నున్న ఋషి పత్నులఁ బొందఁ గోరె. నీ వా నెపంబున
సీతను వనంబునకుం జేర్చి పరిహరించి రమ్మని సీతను రావించి నీ
వు లక్ష్మణ సహితవై వనంబునకేగి ఋషి పత్నుల యుండుఁ బ్రవేశించి
కందమూలాదుల భుజించి సంతుష్టవై రమ్ము. నీవు వేఁడిన వరంబు
నొసంగ రక్షించితి ననిన జనక రాజపుత్రి హర్ష బాష్ప పులకాంకిత
శరీరయై యుత్తరంబు జెప్పలేదు అని యుంతః పురంబు ప్రవేశించి కౌ
సల్యాకైకేయీ సుమిత్రాలు మొదలగు స్త్రీలకు రామాభిమతంబును దా
ను వరంబు వేఁడుటయుం దెలియంజెప్పినఁ గౌసల్యాదేవి విచారించి
నీ పుత్రి మాసగర్భధారిణివై యున్నదానవు వనవాసాయాసంబున
కెట్లోర్వఁ జాలవో యని నం గైకేయి యిట్లనియె. ఆ తపస్వి మార్గంబునె
ఊంగి యిట్లనఁ జెల్లునే? తనివ్వాదది ర్వాలుగల స్త్రీలకపుడు ఫలపాకంబు
లందిచ్చుచుండ్రు. అది వర్తించిన గర్భంబు విఫలంబు నాందు. లక్ష్మణా ర
క్షిత యై జనకరాజపుత్రి మునిపత్నుల యొందు కొఱకు నాలుగు దినంబు
లేర్చుం బెమగుడు. ఎందుకుఁ? వారింప వలదని యె. ప్రస్తుతం కౌ
సల్యని రుత్తర యై యూరకుండెను. అనంతరంబా కైకాదేవి దివించి వె
గంబె మగిడి రమ్మని పంచె. సీత శ్రీ రామచంద్రుల దర్శనంబుం జేసి సెల
వు పుచ్చుకొని సాష్టాంగ దండంబుం జేసి యుంతఃపురంబు వెడలె.

లక్ష్మణుండు రామునకు సాష్టాంగ వినతుండై సీత వెనుకం జని
యెం. పట్టణంబున నున్న పౌరజనంబులనేకంబులుగాంచి సీత యేకాం
తంబున నరుగుదెంచెనని యువతి వితతుల విచారించి లక్ష్మణుం
జూచి భ్రాతృభక్తి ప్రభావంబులకుం జనిరి. అంత మైథిలీ సహితం
బై లక్ష్మణుండు ముదుర వగహనంబైన యరణ్యంబుం బ్రవేశించి కంటక
పాషాణాదుల శితంబైన మార్గంబున జనకరాజపుత్రి పాదచారిణియై
యనేక దూరంబరిగి యొక్క పర్వత సమీపంబున నావ్యాధితరంబైన తా
లమూలంబు ముఖ్యప్రదేశంబు చేసి దాహంబుల జలపానంబుల తాఁ
శుద్ధోదకంబు లదెచ్చి స్నానంబుల చేయించు రేపుండ్ల సతికి నవ తా
రస్త్రీల మనోహారంబునై జాంగి నవరత్నస్థాపితంబైన సుందర వస్త్రారం
బున భర్తృ చేష్టితంబుల నన్నపానాదుల ఘటికయుం దు రెట్టి మనవాడదు
కొడుగుఁడా
తవచెమట కెలనను శిరస్సు తానే తాడంగె. జలపానంబుచేతను బాలింత
క దాహము నిలువదాయె. దుర్గమంబైన దైవంబిట్లు చేసె. కాకయుంసీ
త యుండు వైష్ణవ తంత్రంబైన దోషంబులెన్నియు రూపలావణ్యగుణా
తిశయము లగలుగు మహాసతి నిశ్రీరాముండు నిర్దోషంబుగా నెల
విసర్జించె. ఇందుకే వివరియుండవా. నేటి దినంబు నసీత సుబద్ధవారిం
చి శ్రీరామచంద్రునిదర్శనంబునేయుకొన్న నాటడు కెరాపించు. దేవిని
విడిచి వెళ్లితి నౌని యుష్మదపాదద్వయ శాపంబచ్చు). రెండు విధంబుల
బాధకరంబులైయుండె. స్వాతంత్ర్యము కలిగిన దేవతజనంబుల జన్మం
బులు నిష్ఫలంబులని చింతించి సీతాంబుజాక్షి కెలను కుసుమ జలజా
లంబులు

జలార్థంబు నెందరు వచ్చు? నిర్జనారణ్యమైన స్థలంబున నుండుటయెట్లు.
తెలుపు వెడలుదమని సీతయడుగుచుండగ లక్ష్మణుండు వెనువెంట నడిచె.
గర్భధారిణి గావున జలపానతృష్ణ హెచ్చి తాను తాపమునొంది
స్వయంకృతాపరాధంబునకు నిందించుకొనుచు లక్ష్మణుం జూచి "లక్ష్మ
ణా! నా శరీరంబు మిగుల నాయాసంబు నొందె. నడవ జాలక పాదం
బులు వాగెడె. నడువజాల" నని సీతయనిన లక్ష్మణుండతి చింతాక్రాంత
చిత్తుండై సమీపంబుననున్న వృక్షంబునీడ సీతను గూర్చుండనియోగించె. అం
త మలయమారుతంబు మందమందంబుగా వీవ సీత నేల నంగతల్పం
బుగా వామహస్తంబు పధానంబుగాఁ జేసి నిద్రించె. లక్ష్మణుండది సమ
యంబని యెక్కుడు యత్నంబున "సీతా! శ్రీరాముండు నిన్ను రావణునింట నుం
డి వచ్చినదని లోకాపవాదభీతిచే పరిత్యజింపదలంచి వనవాసంబున కి
గవిడువు మనియాదేశించె. ఇంక నీవయోధ్యకు రావలవదు. నన్నుఁ గో
పించవలవదు. నేను శ్రీరామచంద్రులకింకరుండ. యాజ్ఞాపాలనంబున
బ్రవర్తించెద. కావున నావలన నపరాధంబు లేదు. నీకన్నవారింటికేని ము
ముని పత్నులకడకేని పొమ్ము" అని సీతకు తెలియజేసి వెడలె. సీత నిద్రలేచి
లక్ష్మణుండు అయోధ్యాభిముఖుండై చనుచున్న మార్గంబున నవేకవిధంబుల
చింతించుచు సీత పరులం జూచుచుఁ జనినవి మృగంబులు పక్షులం
బు జేయునని విచారించుచుఁ గ్లానవదనుండై లక్ష్మణుండయోధ్యం బ్రవేశిం
చె. అంతరంగమున నా రఘునందనుండు సీతను వనమందు విసర్జింప సంతాపానందనుం
బంపి పౌనఃపున్య తుండై కూర్చుండి యుండె. అంత స్వామి శ్రీరాము దర్శనం

బుఁ

జేసె. అంతట శ్రీరాముండు దైవయోగంబున సీతయుం దపోవనంబుం
పెట్టి విసర్జించిన పిమ్మట నెప్పటివలెనే సీతయుం దపారవేదనాభారంబు బు
ట్టి దుఃఖావేశంబున నావియుం దాఁచక యూరకుండక సౌమిత్రి మొగం
బుఁ జూచి "లక్ష్మణా! సీత నేమి చేసితివి? ఎచ్చోటను దిగనాడి వచ్చితివి?
పౌరజనవాక్యంబుల తెరంగారంబు వ్రుట్టి విసర్జించితి. సీతం బాసిన ది
వెలు శరీరంబు తపింపుచున్నయది చెప్పు" మనిన లక్ష్మణుండు గ
ద్గదకంఠుండై కన్నీరు కనిల్లనియె. "దేవా! యగమ్యంబైన వాపినాం
బున నైదారపర్వత సమీపంబున మృగక్రూరంబుగల దావతాంతంబున
ననేకానాయాసంబునాందుఁ గలారణ్యంబున నిడిచి వచ్చితి- వయ్యది బెంగు
శయ్యగాం బావుహస్తంబు పధానంబుగాఁ బవ్వళించె. అంతనెని
దేసమయంబుని బెయుల్క పత్రికయుండు నయోధ్యకు రావలువదని వి
షేయుంచి నిశ్చాపియ్యైన సతిని వనమృగంబుల పాలు సేసి వచ్చితి. దేవా!
పరమపతివ్రతయైన ~~స్త్రీ~~ సతిని నిష్కృష్టమైన బేలలవాంబులతిని వి
సర్జించుటెయ్యడి యుదంతరంబు వదిలేయుచుండినాయిలుం బాఁఱమిదే యుదుతం
దనిరుత్తరుండయ్యె. అంతట శ్రీరాముండు శోకవూరవవుసుండై
దుఃఖంబాఁపతనేర్చి నిత్యవంబున మహాయాగాంబులరసి యలగుడ
బరంబైన యీతాంత్రదనంబుజేసెరి. వసిష్ఠ వామదేవాది పురాణా
మునులును సుమంత్రాదిమంత్రులును నంతఃపురజనపౌరజనంబు
లును శ్రీరాముల యొద్దకరుగుదెంచి శోకింపవలదని సగరకొండ
నంబుజేయుచుండిరి వ్విధంబున నెంక్కయామంబులయ్యె. అంత

వసిష్ఠుండు శ్రీరాము వదనంబు జూచి పౌరజనంబులవలనని
కల్మషి యైన సతిని విసర్జించి యుష్మదపవాదంబు నిందితివి! సాం
ప్రదాయసిద్ధములైన రాజకన్యల నరసి వివాహంబు గావ
లయును నీవు పత్నీకుండవైన వైదిక కార్యంబులు సంపన్నంబుగ
ననిపలుక రఘురాముం డిట్లనియె. సీతావివాహ కాలంబున నను
యుంబ రెవ్వ. అది నాప్రధమ జనకరాజ పుత్రి గాక నేకన్యావివాహంబు
దలపోయనంబు గాదని యొసగి వసిష్ఠుండంతట విచారించి "దేవ!
బంగారు సీతం జేయించి దేవపూజాది కాలంబునస మయంబు
నఁగాలంబున దప్పమనిన రఘురాముండు సమ్మతించె. వసి
ష్ఠాను మతంబున సువర్ణాండు తన కామయుసీ తను జేయుని
యేలాంగించ జా.పంతి విశ్వకర్మయుండైన నిర్మించె. రఘునాథుం
డుసీతావియోగదుఃఖంబునఁగన కాసీతం జేరి కాలంబుగడప
చుండె. ఇతి వడి నివృత్తంబునఁ జెట్టు తుఁబాలంబు శ్రవణంబుగ
లదు గానప్పన మీద చెప్ప వృత్తాంతంబు విను నమియుట్లనియె. అని
న ఇతి పడి వాల్మీకియుల పాదంబుల పట్టుకొని పురుషులు
ల్లయు యుగాంతపు నాశ్రమంబున శ్రీరాముండు పతివ్రతలు
వగవాసంబైన విపినంబులో నాలుగు ప్రాయుండు సీతం దిగనాడిన
నిరోధంబేల కంత సీత యమిత్ర మృత్యుంబు నేనే? సెలవియ్యవలయు.
వినుమని సీతారాముల చరితంబు విని ప్రశ్నంబు లనెలంది
స్వప్నసంబంధంబుల కైగద మని వచికి యెఘ్రు రుపాంశవులను

మార్తాండ తేజము కూర్చొని విల్లిని నవలతుంబై ప్రధమున్న నమ్ముని
(శ్రీ) సృజించి ల్లనియె.

అంత జానకి నిద్ర దేలి సలుపు కుట్టుగ మంగళని లక్ష్మ
ణుండు ~~శ్రీ సందిగ్ధాదిన~~ వేమిటి నించుక విచారించి జలపానంబు
సేయుటకై వెంచినారని తలంచి లక్ష్మణానన్న మొందిగ నాడి
దూరంబు పోవజెల్లనే యని వెనకచెవిని పవిత్రంబు (బుడి) వంబు
డతే యున్న వన మృగంబుల చేత పంచుండ వెన్నెనో యని నిలంబించి
సౌమిత్రి గుణావతి తయి మంత్రగంభీరు నాతాం శంబు జూచి వ
క్షతాభిలంబ వమానమైన చేతి కెపూప ల్లనేది చదివి తలయూ
చి తన యుదృష్టంబున కుశ్శలవగచి లక్ష్మణుండె త్వత్వం బుద
నతాచెప్పక నరుగజెల్లనే యని వాంకించి యుంకమపా
యుంచి మిత్ర వ్యావికంబు ల్లుంచ నిర్వక్రించ నిర్విఘ్న కికి లక్ష్మీం
బుగాండని దైవంబు నా దారుణంబు సాయింతాలంబు వ్యక్తి
పను యుంగున వ్యాఘ్ర బల్లూకె నింవర దీవ నమృగంబులు చేత మ్ము
జానకి నా శరీరంబు నెయ్యంగ పాతించిన వాని నయనంబుల కు షి
క్షి తి చెప్పి తర్జనీ యారితంతెమ్ము లయు త్ర్ర స్థంబు గాగనాపించిన
నవి యీ బట్టే శలితించి యున్న తెంచిననంత జానకి దక్షంబున
నమృగంబుల తింగి తజ్ఞనంబు నమను పుణ్య పయుర్నమ్మి). ఇది
రాము భార్య. జానకి యెన యీదిలక్ష్మీ యని తెలిసి మృగంబుల
ల్లనియె. "అమ్మా! నీవే తమంబున మారున శాఖలంబు తెలయు

పైరం ౨౮

కైన లిపినంబుఁ బ్రవేశించి యుండఁ బ్రయాణసంజ్ఞామియున్నట్లు
తెలిసిన జాంతకి శిరంబు వంచి యున్నది. నేను శ్రీరామచంద్రుల
భక్తుడను. నీ కృపాబలమువలన నా యంతరంగంబు పావనంబై శ్రీరామ
ప్రయత్నంబున లక్ష్యసాధనంబు క్షేమంబుగ సాధించితిని. నేను నిత్యంబు
నను యుంబునదీవ యోగ్యతల రాక వలవదని పత్రంబులు వ్రాయుచు
యాచకత్వంబుగా నన్ను రక్షింపుమని ప్రార్థించితిని. మృగంబులా
రా! నా పవిత్ర కార్య మార్గంబులకుఁ గర్తయైన శ్రీరాముండు నన్ను
విసర్జింప నేనే దైవంబు దూషకుడను. "అహో శరణార్థులు
సులభ నిత్యంబుగా ప్రసన్న మౌలులు భక్తిగ్రహించఁ గృహస్థత్వ ముగుడు నది
యను నుయు మృగంబులు నేతలు సాష్టాంగ దండప్రణామంబులు
చేసి "మేము నిష్పక్షింప నెంతటి వారము నిత్యము ప్రాణంబులు
మై మై విచి యుండె దర్శనిపతికి నా శేయుమ నను యుంబున మృగం
బులు సీత బుట్టు కొలవి యుండె. అంతఁ బ్రశాంతంబైన సీత మొలచి
తెలిసి కృతజ్ఞత్వంబులు బిల్చు తేంచి మృగంబుల కిట్లనియె. "ఈ సమయం
బున మీరు నిప్పక్షులగు వాయుని పవిత్ర స్వార్థి సాకారంబులు గల 'ద
వినవ స్వామి కిఁ దశనలంకార సాధిపాంకనిజనత రాజపుత్రి యా
జ్ఞాపించిన మృగంబులు వచ్చియుండి మై తిరిని ముద్ధ్యంబున నిజముల
విపిన మార్గంబునఁ దమ దీవెనకు మండలు నడచెను. నా నరంబు
లు తొందరము లాంఛపు ఖంబులవెట్టుని శ్రీ కృష్ణంబులు కిట్టునాయ
డ నివ్వెరంబున మృగ నవరీయుంబునఁ జూచు ధ్యానంబులకు

వాల్మీకాశ్రమంబు ప్రవేశించినంత దూరంబున మునిపుంగవుండు
నిరీక్షించి జనకరాజపుత్రియగు నిర్మలాంగి వెంట వచ్చిన సీత
ముని పాదంబుల పయింబడి కన్నీరు మున్నీరుగా నేడ్చినన్ ముని
పుంగవుండాశీర్వదించి "తల్లీ! సుఖప్రసవంబు చేసి తండ్రి
మంతాలపులంబులను జూడించి స్వస్థవై నీవు వచ్చిన కార్యంబునె
ప్పుడువని నీ మంగళోదకంబు విచ్చిన రామభావి సుఖప్ర
క్షాళనంబు చేసి పాదంబులు గడుగుకొనిన వాల్మీకుండు సీతను
బర్ణకుటీరంబులో ప్రవేశింపజేసి నివాసయోగ్యంబైన
ఫలమూలాదుల వడ్డించి పుష్పోదకంబులిచ్చిన సౌమిత్రి ఫల
హారంబు చేసి గర్భవతియగు జానకి నీరు ద్రావి మృగంబు
లీ జేరంజీరి మృగంబులారా! మీరు ఆశ్రమంబున వాల్మీకి మహర్
షుని దర్శనంబు చేసితిరి మీరు నిజనివాసంబులకుంజని సుఖం
బుండి యంతంబున స్వర్గపాత్రులయ్యెదరు అని వాల్మీకి సమీప
మ్మై గారవించిన మృగంబులన్నియు స్వరతులనా స్వాంగదండ ప్రణా
మంబులాచరించి తమ సుకృతంబులకు సంతోషింపుచు నిజస్థా
నంబులకుం జనియెను. అంత ఋషిపుంగవుండు సీతం జూచి "అ
మ్మా! ఏ మింకారణంబున నిట్లరుగుదెంచితివని యడుగ జనకరా
జపుత్రి దీర్ఘనిశ్వాసంబు చేసి కన్నీరొలుకగ వెలుగంబు వంచి "దేవా!
నీవు మహర్షి యోగపురుషుండవు. మజ్జనకసమానుండవు. నీకు
దెలుప నవసరంబులేదు కనినా చరితంబు నాతగాచరంబయ్యె.

విస్తారణంబున తపము సాధించుచు నన్నుఁ బరిపాలించె. అతఁడ్యేం
బైన ముంది సన్నిహిత ప్రవేశముగు లక్ష్మణుండు దూరస్థానివచ్చిన
నే నల ననే తా యిలాసంబున వృక్షమయాలంబున నిద్రింపుచున్న విపి
నంబులాగా విడ సాధి నీవ రామోత్సవురామల వదని శ్రీరాముఁ బునెల
విద్యావని వ శ్రీంబున తిఖియించి వృక్షము న ప్రెలంగట్టి దిగనాడిచె
శ్లై. నా భాగ్యంబు దెబ్బ మిఱ్ఱుంజెర్చె. నా మనంబున లేశమాత్రం
బైన శ్రీరాముల పాదపద్మముల యందు భక్తి దప్పలేదు. మిం
బ్రాంత భవిష్యద్వర్తమానంబులెఱింగిన జ్ఞానులు యోగమార్గం
బున గ్రహించుచుండిన వాల్మీకి జ్ఞానదృష్టులసర్వంబు దెలిసె. సీ
తనుంజూచి "అమ్మా! నీవు నిర్దోషివి. పరమ పతివ్రతవు. నావద్ద
బది దినంబులు సుఖింపుము. పిదప ముందైన జనకరాజపురంబు
జేర్చెద. నని యోదార్చి పది దినంబులు చనిన పిమ్మట ముని
పుంగవుండు దండకమండలంబులు ధరియించి జానకిని వెనుకముం
దగ మనంబున రమ్మని మార్గంబున నిత్యకృత్యంబులు గడుపుచు
నెల్ల దినంబులను జనకరాజపురంబునకుఁ జేరువ కరిగి యు
త్తరాశ్రమ గోసందూరంబుండఁగ నర్త్యాఱ యొంటిపైబడితమ్మైనదు వం
జాలక నాతరవాత వృక్షమూలంబున లతాపత్రి గర్భాశ్రాంత
రంబున జానకి విశ్రమించి మనుష్యబంబు నుండి నడుమంగా
శ్లాదక తెలుపుండెనంత వాల్మీకి తిరిగి బయలు జానకి రాపేరయున్న
జేరంబోయి "మీ తండ్రి పట్టణంబు చేరువనయున్నది. మెల్లన రమ్ము
దిన

జానకి వేచిన దుఃఖమగ్న మతిం జెందిన నయనంబుల చేత తిరస్కృ
త వాంతజ్ఞానయై మూర్ఛంబొందె. అనంతరము మందలోదకంబున
ముఖంబు దడిపి సేదదీర్చిన జానకి గొంతెత్తె. మునిపుంగవా!
నా గర్భంబున త్రిశూలంబు నొందె. (పు) సంచిత మయంబు ఏదియున్నది
(స్త్రీ)ల సదా యంబు చేత యిటుండు టెంజేసి నన్ను వినా నన్యత్రాంతర
ంబు వేదని సాధ్వి దీనాలాపంబున బలికిన మహా మునీశ్వ
రుండు లతా గుల్మంబుచెంత నుండి ధైర్యాలాపంబులు పలుకుచుండ
సీత తనయు బుద్ధి తృప్తి యయ్యె. బాలుని దీవించి యొప్పునంబువలన
వనంబంతయు వెలిగె. సీత యుదరంబు బంధురంబుగా పు
త్రకుని మునికిం జెప్పు గుసుమిందతంబుల మునీశ్వరుండు విమాతృం
చి యున్న నచ్చానంబు సేయ మైథిలికి శంకవ పుత్రుండుద్భ
వమయ్యె. అయ్యెలవు రుబొందరాదియ్యెలంబులచే వెలిగిరి. బు
ధపుంగవుండు సద్విన పత్రంబులదెచ్చి యుయ్యెలను పత్రం
బులవై లంబుజ పుత్రులను బవ్వళింపజేసి తానుని కాపత్తిం
జెందె. వాల్మీకి సీతం దాజ్ఞాని బనవెరత తెంబ్బుంది యూరకుండె.
ఇంత నెంత్వకైబ రుండు పొడమూపనీవె బట్టి వాడ వృద్ధిరంబు
న నిందుకదీరు గుడువని నవాడునుప్పాంగవినుమంత్రె "దేవా!
వివంబు నతరాజనియిత్తంబున వచ్చు నవాడవని ఉబ్బతుండు
పలుక వాల్మీకి యుయ్యెలని యె. పద్మ(శ) వంబున వాల్మీకుండున్న వాడు
సీత తైలంగుణిన్న వించి హెూడ్యుడి లద్దునియెనని జనకునకు జెప్పె.

జనుమదిన వాడతి వృత్తాంబున దిండిలానగరంబు ప్రవేశించి
"పక్షశలం తుంక్లై ప్రమ్మా పుత్ర ంక్తైన వాల్మీకి వనంబున నున్నవాం
డు. మివస్కున వేగంబె రక్షనుమని యిలంవతిచ్చె" నన విని తత్క్షణం
బున జనకుండు పదునాల్గవేల శిష్యగణంబులు వెంటనే విచుంద్రైవ
నంబున వృక్షమూలంబున గాలి రెప్పుచు బుద్ధిపుంగవుం దర్శించి శిష్యు
సమేతంబుగా దండప్రణామంబులాచరించి దేవా భవదాగమ
నంబున నేను కృతార్థుండనైతి నాశ్రమంబున కువేంచేసి పవిత్రంబునేయు
వలయునని వేడిన వాల్మీకి యుల్లనియె. నెవెంక్క నిమిత్తంబున వచ్చినవాం
డు. నీవు విచారించ కుండిన చెప్పెదవినుము. సీతను నిర్దోషంబునరా
ముండు పరిహరించిన గర్భిణియైన కుటీరంబున చేరిన నేను నవ్వద్దకు
తోడ్కొని రానంత దివ్యక్షేమలంబున నున్న లవకుశులు మధ్యంబున నున్న
నిరుపురుపుత్రులం ప్రసూతియయ్యె. శరీరాయాసంబున నిద్రింపు
చున్నదియని జనకునిగుండె జల్లుమనియె. అతడు నెటనెక్లేశంబులాంది
లతాము ధ్యంబున నున్న జానకిని, నాతిత్యుబంధువులవలె ప్రకాశింపుచు
న్న తల్లి పుత్రికల్వరం గని మూర్ఛపోయి యెంక్క నిమిసంబునకు
మూర్ఛ దేరిని పదునాల్గవేల శిష్యులుగుండుమైన రోదనంబు చేసి
నవైలకీ శవెచి తంత్రి పాదంబులపయింబడి యిదనెత్త రోదనంబు చేసి
నిముసవారాంత్రంబులారి కుంతిబన కుండుసి తవెంటగంబుల చుంబి కల్గ
రుధుడిచి యిలంకెర్ర దించి యెమికారణంబు నరాముండు నిన్నవిస
ర్జించెనని సీత ప్రత్యుత్తరంబీయక వాల్మీకి వెలుగంబులుచిన నతం.

డిల్లని యెను. ఇప్పురము పతివ్రతకు నేరంబు గంభీరయోగ్యసంభవ!
కాల కారణంబున రఘురాముండు పరిహరించె, గావున నిప్పుడు
సీత మార్గశాంతయై బాల వలసి యున్నది. కాని గృహంబున కుంజ
ప్రియురాలు గొన్నదినములు పెదవి తెరచి నవ్వి నకను నడుగవలయు. గా
వున నికృత్యకాల స్వంబుండా నిమిత్తంబు వేదని యున జనకుండును వా
ల్మీకుండును నయ్యోల పురుషేతా పుత్రులనే తృతాని సీతం దాదాపు నిమి
థిలా నగరము ప్రవేశించ సంతతన కృత్తే సంతోషపురంబున నున్న జన
నీ జనంబులును బుంపికొన్న యిల సీత మొదలయిన యువకా ఖజనంబు
లు వాంఛార్థంబు నెందియు నేత రాజదనంబులు జేసిరి. అంత వాల్మీకి
మహర్షియును వీలన శాంతి నాందిరి జనకుండును జాతకర్మంబులు నిర్మించి
నది ప్రయత్నంబున వర్ధమానులయి యుండె యెరువది యొక్క దినం
బ యెన్. అంతనా మతరణంబున కుంబురంబుత్సవంబు సేయించె. బుధ
జులనేటులు మిథిలాపురంబు ప్రవేశించిరి. బ్రాహ్మణ పుత్రుండైన వాల్మీకిమ
హర్షి మందిరం జులవకుశులని నామంబులు నిరూపించె. దేవ దుందు
భులు మ్రోసె. అప్సరసలు నృత్యంబు చేసిరి. దేవతలు పుష్పవర్షంబులు
గురియించిరి. ఇవ్విధంబున నామకరణంబులయ్యెనాటి నధర్మరాజు
మార్గంబు తెలియ కల్లనియె. దేవా! లవకుశులని నామంబు ఖ్యాతిం గా
రణంబేమని యడిగిన మార్గంబు తెలియుం డల్లనియెను. ప్రజా మపుత్ర
నిశిలత తెలియుండు ప్రసూతి యైనలవుం డని నిరూపించె. అంత పిమ్మ
ట కుశజలంబులు గలోవి జన్మించుటకుండని యుడ్డాయెను. ఇవ్విధం
బున

సీతప్ప(ద్ర)లు వర్ణనానుల గుణంబు నొక్క నాఁడు జనకుండు వాల్మీకి ప
మేఘమంత్రి తపోధ్యానంబున సీత రాగించి యున్నదియె. అహా! నిన్న భూతభవి
ష్యద్వర్తమానంబుగు వాల్మీకి చెప్పినంతలోన నీయందు దోషంబులేక
ది. నాకుఁ దెలిసె. శ్రీరాము నంత వివేకి యెటుల నిట్టి చిత్తంబు వేదవతి వా
రింపునే యిట్టి లోకులు నిందింప వెందుకే! ఇందున తపోయాంబోవు
యని యడిగినట్లైన తండ్రి భావంబు జెంగి యత్మీయానందంబు నెయ్యం
బరఁడను బాలబలికిన నిర్వికల్పంబు నజనకుండు సత్యవాదోచితంబు నకుఁ(దు)
దక్షిణంబుచేసి జనని యుబుషి పత్న్యులు ముందుగ(స్త్రీ)లు వారివారి తారంబు
లు సేయ శ్రీరాముల యంతఃపుర(త్రి)ంబు భక్తిదక్షత నావాసా
సనాదకాంబులుగని శ్రీరామ పాదారవిందంబులు మనంబున నుంచెని
యుక్తి(ని) తెలిసిన వాసీత వృత్తాంతంబని నకల జనంబులు రాజసం
బులు జేసిరి. అంతముఁ దశరథాంబుననకు వేఘు మనస్సుంబున
బాధపడిన శ(త్రు)ఘ్నాపంబు వెలువడు త్రిమ్మర్లుల వెలుంగు(ప్రం)దంబు(న)
నుద్దర ధర్మ పంథైన యుక్తి మస్సుంబున నింంది వెలువరించు వాల్మీకిజ
ననలు గుదండ(ప)రాపంంబు జేసి జననికి బుషి పత్న్యుల కుపందనం
బాదరించి న జననుంటు సైరి సీతకు(లు)దక్షిణంబుజేసి. అమ్మా! ఇ
బ్బొకుపం చంబులు నిష్కళంకంబులు సేసితివి. నీయంతట పతి(వ్ర)తలు లో
బునం దుఁగలదే. నీ మాహాత్మ్యంబు వేయి యుల వేఁడి నాన్నోరంబులఁ చు
యంపనలు యాయన నిజనకుండు వాల్మీకి వరాలింగనంబుచేసి యాంనోర్చి
చె. అంతదేవతలు కుసుమవర్షంబులు గురిసి యాయిటు సకలజనంబులు

సీత యుండు భారము భాష్పులం బ్రవర్తింపు చుండెరి. ఇట్టిదృశ్యంబునఁ గాంచినదినం
బులు సన వాల్మీకుండు జనకేంద్రాజునకిట్లనియె. నేను నా యాశ్రమంబు
నకుఁ బోయెదను. శ్రీరామపుత్రులత్యంత తేజస్వులు. వారికి శాస్త్రం
బులను ధనుర్వేదంబును, గజాశ్వారోహణంబులను నేర్పి నభ్యసింపఁ
జేయవలయును నేపలుకు జనకుండు తేని హస్తంబులు జోడించి దేవా! నా
భాగ్యంబు గ్రైకొని మీరింకం గా మీరానతిచ్చిన క్రమంబు సీతాపుత్రుల కుం
జేప్టి కాలింపఁజేయవలయునని వేడిన ఋషిపుంగవుండ నుకూలిం
చెను. అంత సప్తవర్షంబులయ్యె. లవకుశుల కుపనయన సంస్కారంబును
విద్యారంభంబును జేయించిన యేడవ వర్షంబున నే బాలురిరువురకును శా
స్త్ర పురాణంబులు ధనుర్వేద గజాశ్వారోహణంబులు నభ్యసింపఁజే
యుద్ధవిద్యలం బోధించెను. అంతఃపురజనపతి యుండు వసంతంబున శ్రీమద్రా
మాయణంబును సామ పూర్వకంబుగా వాల్మీకి నేర్పింపఁజేసి గురు
దక్షిణా వేళ నమ్మహాత్ముని సంతృప్తిగా వాల్మీకుండిట్లనియె.
మీ రష్టకాలంబులను మునిపల్లెలయందును రామాయణంబు గానంబు
బహుపురజనార్థంబు గానదండములంబులు చెప్పి పఠింపవలయును బాలకుల
కుదర్శియున్నప్పుడంబు ప్రకటించి యుత్పత్తారంబు జననికి విన్న
వించి సీత యుత్తమ దుఃఖావేశంబునకిట్లనియె. మీరు బాలకుల
కెట్టి దృశ్యంబునఁ దండ్రులంబులు ప్రతిగ్రహంబునం దిరిగి తెలుగులవారు
ఇందువకు నేను సమ్మతింపఁజాల. నిత్యకృత్యంబునేను తండ్రులంబు
లిచ్చెద మీయాలయంబునకింత సంతోషంబునిట్లనిరి. పురాణంబుచదివి(ప)

ప్రతి స్వభావంబు నందని యోగతంబు వైన తండులంబులుగాను వ్రాసి
చ్చి నన మ్మగి సంతోషింపు చుండెను. అని తల్లికి నను స్వార్థపూర్వకంబు
గా నెలవు పుచ్చుకొని బిక్షకేగిన సీత పుత్రులు బిక్షకేగి మగిడి వచ్చినను
తె గూర పురాంగణంబున ధ్యానమగ్న సంచిత విలంక దేదీప్యమానపాదాంభో
తరంబునకు గూర్చుండి బాలకులు వచ్చిన సంతోషించి పుత్రుల మేతల్లి
స్వభావంబు జేసి యజ్ఞన భోజనంబు లాచరింపు చుండ నెంకొన్నాండు లవకు
శులివి వాదింపు కొని జనకరాజ పుత్రియైన సీతమ్మ నెట్టు తల్లి యట్లు
తండ్రి యెవ్వరో తెలియకున్నది తల్లిని నెరిగి యుండవలెనని చారించి
యొక్క నాండొక రాత్రి భోజనోత్తరంబునకు దల్లిం జేరి యిట్లా నిర్ణ
మా కు జననివి. జనకుండెవ్వండని యడిగిన జానకి తల్లు బోయి లజ్జా
శోకంబులు వొడమమీ తండ్రి యెవ్వరో తెలుపు వెరలు. నిర్త్తు షంబున నన్యు బరిహా
రించెననీ పవిత్ర మయి యుత్తరంబిడినె రఘుకన్నీరు లుకనెడ్డిన బాల
కులు తల్లి శోకవిష్ట బాయంబున గూర కుండ రంత నివ్వెరంబునకు పాఠ
నంబును బిక్షకేగి వచ్చిన సీతమ్మ బాలకు సమేతంబుగా యజ్ఞన భోజనంబు
లు సేసి శ్రీరామాయణంబు పుత్రుల వలన వినుచు నిరంతరంబు శ్రీ రాము
ల పాదపద్మంబులు మనంబున ధ్యానింపుచు నుండెను. అంత దేవేంద్రాదిది
క్పాలకులును, తక్కిన దేవతలును దేవర్షి బ్రహ్మర్షులును తపస్వులును ప్ర
త్యక్షమై విరించి బ్రహ్మ దేవాదై కుంతని వాసుండైన శ్రీమన్నారాయణుం డల
ను, ఆదిలక్ష్మియును సీతారాములై యవతరించి చేతనాచేతనుల వల
దర్శనస్పర్శన సంభాషణంబుల భాగ్యము లగ్నై పల్లంబుగా చెంపు

ము

వైకుంఠంబు శూన్యంబు చేసి మర్త్యభువనంబున మానుషుడైయున్న
వారు. మీరందరును ప్రతికార్యంబు విచారింపకయుండుటకు మేమాయు
నివేదిన బ్రహ్మపతి యుల్లనియె. శ్రీరాముండు పుత్రులం జూచి సీతవద్దికి
వచ్చి ప్రాణ సూపిన గోత్రంబు నత్తగజ్జనని పాతాళంబు సొచ్చినంతట
శత్రుఘ్నుండు పంపిన రఘురాముండు సంసారంబునందు విరక్తుండై వైకుం
ఠంబు ప్రవేశింపవలెనని నారదుల తోడ నియంజెప్పి సరస్వతీ పవనదేవులను
రావించి లవకుశుల యయోధ్యకుం బ్రవేశింపం బుట్టి వృష్టింప సరస్వతినిం
బంచె. ఆయోధ్యకు మిథిలాపురంబునకు నడుమ బదినాల్గుయోజనం
బులుగా పునవిమానంబులోనరాం బూవ శీఘ్రగమనంబునకుం
బవనదేవునిం బంచె. అంత నెన్నండు లవకుశులు బ్రహ్మోర్ధ్వులై పాల
బుండి మార్గంబునం గురుకుంచిల్లనియె. నేను కార్యంబు యోగ్యంబుగా
బలించి తండులంబు లుదిస్తారంబుగా డెచ్చెద. నీవన్ను మార్గంబున యు
సుమని యున లఘుండు కోపించి నా తండ్రి నధికంబెరిగి డెచ్చెదవు.
జనపదులరవ్వలు వినిరెపించుచురు. వంచిన వినకకుశుండు పూర్వ
బ్రముఖుండై యుండెను. లఘుండుత్తరాభిముఖుండుగా నరిగె. మిథిలాన
గరంబునకయోధ్యకు నెనుబదినాల్గు యోజనంబులైనను వాయువ
శంబున నిముస మాత్రంబున నయోధ్యం బ్రవేశించి పట్టణమూర్తంబు
జూచి సంతోషించి ప్రజలందరు నాగరజనంబులు బాల కుశలంబులు పలావర్ణం
బులు బడించి వెంచిరించి గౌరవంబు లుదిను కేశంబులు చేత వస్త్రంబులు
జారతమున్నాలు మాలు బాలుని వెనువెంట దిరుగులుండిరి. యంత జానకి

పుష్పంబు సింహద్వారంబు ప్రవేశించి బాహ్య మందిరంబుఁ జేరి గాంధార
గానంబు నంగాత్యంబు జను మండపంబుగ నాఁడు దశరథుని [illegible]
బుగా పున వసిష్ఠాది గురువులును, భరతాది భ్రాతలును బంధుజనం
బులును నిండి యుండ శ్రీరామునకుం [illegible] పట్టాభిషేకంబు [illegible]
బని యువ్వెత్తున [illegible] నగానంబు శ్రీరాముల [illegible]
[illegible] భాగంబున [illegible] శరీరంబు పరవశత్వంబునొం
దె. అంతరాముండు [illegible] సింహద్వారంబున
కేఁగి గానంబు జేయుచున్న బాలుని [illegible] గానంబు
[illegible]
[illegible] సింహద్వారంబు ప్రవేశించి [illegible] బాలుని [illegible]
[illegible]
[illegible] "బాలకా! శ్రీరాముండు పట్టా
భిషేకంబు చేయుచున్నాఁడు [illegible]
[illegible]
[illegible] రాముని సన్నిధికిఁ దెచ్చి [illegible]. అంత రఘురాముండు [illegible]
బు [illegible] స్నానంబు [illegible] బాలుని రావించి [illegible]
[illegible] సన్నిధానంబున [illegible]
[illegible] బాలుని వదనంబు [illegible]
బు [illegible]
[illegible] శ్రీరామ [illegible] శ్రీరాముండు [illegible]

ప్రవేశింపఁగల వాఁడవు. ఇక్ష్వాకువంశ మహోత్కృష్ట రాజులు గాఁగల వా
రి చరిత్రయు శాంతి నివర్త్యంబులై సృష్టి నా కావ్యంబు ప్రకటంబు గాఁదని
యియంర కుంఠః నలుత శ్రీరామాయణంబు వసిష్ఠంబులౌ బ పురాణంబు విను న
ట్టి ప్రకారంబు జెప్పుమని నను నిర్బంధపుంబు విధి ప్రకారంబు జెప్పి
న రఘురాముం డట్లు సెలవిచ్చె. శ్రీమద్రామాయణంబుల వశమూ
రునిం జదువ నాజ్ఞాపించె. అంతలప్పుడును రామునిజన్మంబున నాఁ
బది వేల సంవత్సరంబులు ముందటు రచియించిన వాల్మీకి రామాయణంబు
జదువం దొడంగె. అది న శ్చర్యకరం బట్లనియెను. వాల్మీకి మహర్షియు
నిత్యరుండు రామజన్మంబు పదివేలేండ్ల త్పూర్వంబు నందె నిశ్చయంబు
న రచియించె. వాల్మీకి మహత్త్వంబు చెప్పుటకు నిక మార్గాంతర మిం
డిట్లనియెను. ఇష్టిత్వంబున రామచంద్రుండు ఏమి తమరు నడిగిన
వ తండు చెప్పినట్టి వృత్తాంతంబు అర్థింపుమని యట్లనియెను. వైష్ణ
స్వత మనుషు: సత్యయుగంబున జనరావసుండు బదివేలబుధ
గణంబులకా స్వర్గగమనంబు జేయుండలంచి నాకలోకాసనము
మునను న్నయరు కాశగంగ నలు ఖూబి యచిత్వాబు మయు ప్రెష్ఠ శేషా
ది తత్త్వంబులు నివృత్తించి తన తే ముగవర్గ భాగంబున గూర్చుండి
నంత నారదు వలన బ్రహ్మపత్యాగమనంబుం ప్రశుద్ధ నిదిగ్గన వేళ
త్రింశత్కోటి దేవతలును, నష్టదిక్పాలకులును, నవబ్రహ్మాదివే
లవాడ్పుర సప్తరులను తాదరాఁగ, నతనుష్ఠుండు ప్రజాపతిన
మపంబున కేఁగి సాష్టాంగవినతుండై పరివేష్టించియున్నంతన

న ఘురస ఋస్వత్యంబు బసేయం బ్రహ్మ వాకి యు వయివా శ్రవాస్త్రం
బులుపలుకు మేమ కీంచిన నింద్రి యుష్మ వితంబును నెరవెర్చె. అంతల
క్షించి ఆము రుదెవ్వరుం గాన కుంటగ నశేమృగా జన(ప) దేశంబున గం
గాపునింబున దనపాదాంగుష్ఠంబున నజజూ నబ్రహ్మ వీర్యంబు బువ
దివేలరాయు క్షంలంబులయ్యె. అవి వాలుకా సత్రంబులై యులుపదివే
లువాల ఖిల్యులై జనియించి ఆయంతర్గతంబునాందిత పావనంబున కుం
జునిరి. త్రందమన్న వాలుకాఖండంబువారు త్రిరత్న జన్మించి సభాము
ఖ్యంబున నిలిచి తాత వెయిగంబుల బూడి పితామహా! ఈయలప్సరా
గణంబులందు మేమావిహ్వలులై వీర్యపతనంబు జేసి యంగుష్ఠంబు తొ
నిసుకజమరిననుబదివేలవాలఖిల్యులై తపంబున కుంజనిరి. ఏ
మ బంశంబున నిల యసుకం బుల్పత్తి కాఖనని చెప్పి బదమన్న.
వారడ. ఆ కారణంబచేయుని సబ్రహ్మాపతి లజ్జితుడై యుండెనని చెప్పె. ని
వు జనకుని వురుళ్యంబు దోషణంబు జేసి నవాండవు గాన జంతా
లుండవై దారుణ కర్మంబుల జేయుచుండుమని శాపంబిచ్చిన వారిత్రి
జయలు బ్రహ్మండులై సాష్టాంగ దండప్రణామంబు జేసె. నేరంబు జేసితి
క్షమింపుండని విన్నవించిన బ్రహ్మదేవుండు కరుణించి శాపమోక్షం
మనాదంబు పరియించిన నీయమవంతుండవై యుండ్యుండవయ్యెద
వని బ్రహ్మత నపురంబున కుంజనియె. అంత వారు కుండు బ్రహ్మత
ర్యంబుమాని (బండాలంబు నలం) బడతాలయ్యేవి వాందింతులై లబాండ
బుండి గృహంబు నిర్మాణంబు జేసుకొని తప్పరండై వాండ్రసమ్మలకు

వస్త్ర మాల్యాభరణాదుల నపహరించి పుత్ర మిత్ర కళత్రంబులc
బోషించుచుండ నెక్కుడనో సప్తవ్యసనంబుల మార్గంబున వంచనాదుల
గడిపిన కష్టంబులు. దేవ బ్రాహ్మణ ద్రవ్యంబుల నపహరింపcగ మరింప
వారల ట్లనిరి. శిలా విగ్రహంబులు మరి పుస్తకంబులు నమ్మి వెళ్ళి
ఇతర ద్రవ్యంబులc బట్టుకొనిన నను మహాకృత్యంబులచే నెదవు. ఇందుల
బాల పాపంబు నాందె దగిన ప్రాయశ్చిత్త మట్లనిరి. ఏమ మార్గంబుల
తల వలనc బదార్థం బార్జించి నా పుత్ర మిత్ర కళత్ర బాంధవులం బోషించు
తిరుగుచున్న నీ పాప కృత్యంబులందు నవ్వారు ఉమన బియ్యుసులు వట్టి
నీ పాపంబునకు వారలు నిమిత్తంబౌరు. నీ పాపంబు నిన్నె ఘటించుచుండు
ననిపలుక ప్రాయశ్చిత్త మాయంబుండి నీ వనుగ్రహంబున కైకొని మబ్బుcదనుక
మునిదిప్పుడు మందు దనిచె ప్పు గృహంబున కేగి పుత్ర మిత్ర పాత్ర కళత్రబం
ధువులనుల నారావించి యట్లనియె. నేను బహువేషధారినై విద్యున్నంబు
లంగాష్ట్రయు పారంబైన పదార్థంబు తెచ్చి మిమ్ముల సంరక్షించుచుంటిరి
నీ పాపంబునకు మనవుంటను వంశ్యలై పంకే దాయుని [illegible] రుగ వారట్ల
నిరి. నీవు గృహస్థుండవు. ఎవ్విధంబునన్నైనc దెచ్చి మమ్ము సంరక్షణంబు
చేసిన నవశ్య యుంటము. ఇంతియె కాని మాంతరుని పాపకృత్యంబు నాభాగం
పని మిత్రంబు లేదనిన ప్రాయశ్చిత్త చింతాక్రాంతుండై పాపంబు తనకే తప్పక
ఘటించి యుండెనని బాల వగచి సంసారంబు పై నిరాశించి వైరాగ్య భావంబు
వేదవల్లి బయి పుంగవులకు సాష్టాంగ దండ ప్రణామంబు లాచరించి
బి [illegible] నే నపారంబైన పాపంబు చేసినాడ మీ కటాక్షంబున దాసునిగా

ప్రాప్తించిన సత్యతత్త్వమున్నంత మూల దేవిని చిన్మయమైన మను నాలు తెలిసెం
చి రామనామంబుపదేశంబు చేసిరి. అంత వాల్మీకి వారి పెనుదెంబునరి
గి ది వారి రా(మ) లక్ష్మణనామంబులు లెక్కియుంచుచుండె. అంత గాఢమతి
నదీతీరంబున సరస్వతీ తీర్థసంగమంబున నిత్యకర్మంబులు నిర్వర్తిం
చి నదీ తీరంగంబులపై నవోరాత్ర చరణాంబుల స్నానంబుల చేసి పద్మా
సనంబు గాంగసౌఖ్యంబి చను చున్న మును లంబూషి వాల్మీకి యుట్ల
నిరెం. ఏను మీవెంబడి రానేరనో యుద్ధతీను స్నానాదనాంత్ము లౌమని
నవారతి ట్లనిరి. మీ మునీశ్వరాబ్ధి యుండు వై మంగళానుండై యున్న శ్రీ
మన్నారాయణుని దర్శనంబునకు వెళ్లుచున్నవారము. నీవు రానవసర
దవు. తీరంబున మందిరాను నామధ్యానంబు సేయుచుండుమని
చెప్పి మునులు తిరిగి సహ్యాద్రితుంగ స్నానంబు చేసి పూర్వాభిముఖులై
యేకాంతస్థలంబున అంగరాజ్యంబి రామనామంబు ధ్యానంబు సేయుచుండగా
న్ని దినంబులు ఫల పత్రంబులను గొన్ని దినంబులు జలపానంబున అ
నంతరంబు నిరాహారంబుగాను(ండ) దేహంబున వల్మీకములు గా
ల్పంబులును ప్రాణంబులును నాటి యుద్ధంబున జతురస్థ్యగంబులు
వసియుంచియుండె. అంత కృతయుగంబున రావణుండు బ్రహ్మం
చే. దేవర్షి బ్రహ్మర్షులకనేకోపద్రవంబులు గావింపుచుండ నార
దుండు వైకుంఠంబునకుంజని శ్రీమన్నారాయణుని దర్శనంబుచేసి
రావణుని దుష్కృత్యంబు వినిపించిన సుప్రీతుండు దరహాసిత వదనుం
డై యుట్లనియె. పదివేలేండ్లు చనిన పిమ్మట నేను దశరథరాజు

గర్భంబున రాముండై యవతరించి రావణుని వధియించునని
తెలియం జెప్పి యామహర్షిం జివరి తాం గాని చెప్పవలవదని యా
జ్ఞ యిచ్చిన నారదుండు మర్త్య(గ్ర)వాసంబునకు వచ్చి యామెయొ
న (పి) యుండుగా వ్యాస నెవ్వరికిం జెప్పకలవా గుల్మంబుల కుం జెప్పెద
నని వాల్మీకి యున్న చోటకు రాముం యా సప్తకాండంబులను పూ
ర్వకంబుగాం జెప్పి యంతర్ధానుండైన వాల్మీకి యంతయొకయు (గా)వించి
రామాయణ సంబంధ కవిత్వంబు వాల్మీకి రామాయణంబు రచియిం
చె. నని కుమారులకుం జెప్పె శ్రీరాముండు సంతోషించెనని మహాత్మ్యా
యుండు వచ్చిన ధర్మరాజు కృతకృత్యుండయ్యె. ఇంత మహిమను
కృతిచరిత్రంబుగలదని మార్కండేయుం జెప్పినయది. వాల్మీకి రామాయ
ణంబు నెప్పుడును విద్యార్జనంబుల వలన మానవోత్తములకు వివి
ధంబులయ్యె. పునస్త్రీ మహామహు నిర్మలుండు మహాదశరావణేశ్వరుల
వెంబడించెనది. ఇంత మందోదరి చక్రవేలు కంబంబుగాచి ఆది నారా
యణుండు దశరథు గర్భంబున శ్రీరాముండై యుద్భవించి నిన్నుం
జంపు. ఇందుకు సందియంబు వేదాది నరదశాననుం జెప్పినయది. ఏను
ఘోరంబైన తపంబు సేయం బశుపతి మెచ్చి యనేకంబులగు వధి
నాలుగు యుగంబుల పర్యంతంబు నాయువు నొసంగె. ఆ రాముం
డెవ్వండుబున నన్నుం జంపంగలవాండు - అని మందోదరి నారాశ్ర
సభా మధ్యంబునకు వచ్చి నాల్గు వేదంబులను రావించి వేదాంత శాస్త
తంబుల కార్యలు చెప్పుచుండవలయునని నియమించి అయ్యె

దైవంతంబు కూర్చుంబు చేసి పుత్త్రభువనంబున మానసములై యున్న
వారు. మిరిందు

ఇలందున సూర్యవంశజుండైన రాజు గలఁ డాతనికి దశరథుండ
ను కుమారుండు జనించె. ఆ దశరథుని ప్రభావంబును వివాహ
స్థానంబును నరసి రత్నాని పంచవర్ణ విధంబున వెలుగులు బారఁ గై
చని మౌనపురంబున వాసిసెనుం డను నెంతరాజులలోఁ డాతనికి
కౌసల్యా కైకేయీ సుమిత్రలను ముగ్గురు దుహితలను గ్రహామై
ధియను నెంకపుత్త్రుండును జన్మించిన, కౌసల్యకు దశరథునకు
వివాహంబుని కైయించిన విధంబున మేఘబారులు సంకితంధరు.
నితో వివిషించిన నంతం దు శోధించి సూర్యవంశంబున నారాయణుం
డు దశరథుని కుఁ గం పరాయుండై జన్మించి నన్నింజంపుంగా వనసూర్య
వంశంబుని రత్నాలం బునే తుననీ యురాయుత్రం బులు ఖరిచ్చియుంచి షష్ట.
రంబొర్లనరావాడుం బుంచెసి చని యెనన రఘురామునులను కువారాయ
నతిల్లనిదెను. వైకుంఠ తని పాసుండైన నారాయణుం డు దశరథునగ్రజుం
బునను మేకోరకంబున వానవుండై పుట్టినపుడు కలవుం డిల్లని
దెను. సూర్యవంశంబున ననరణ్యుండను దాశరథుల గలండాతని
రావణేశ్వరుండు అయిత్యజిచితమైన రణంబున ఓగె ఖుపంజాలక తే
ఘంటంబున సంజీపిన నాతని కుమారుండు దశరథుండను రాజు
గలండతండును శ్రీరఘ భట్టుశైలకు మనంబున కృత్య విచారంబు
చేసి నారాయణునారాధించి యనేక దివంబుల నిరాహారుండై

ధ్యానంబు చేసిన నాతని తపంబునకు విష్ణుదేవుండు మెచ్చి ప్రసన్ను
డై వరంబు వేఁడుమన్న నాతం డిట్లనియె. "దేవా! నాకు సకలా
ద్యైశ్వర్యంబులు తపోబలంబు నంబరంగాకున వానిసంబంధ్రుటుకువరం
బుగ నయుచోయుమని న నాకు యుద్ధంబుల వర్ణింపజేతం గానిదేవ
రుల చేతం జావకుండ నిక్కిన వరంబు వేఁడుమన్న నవ్వరమ్ము
ట్లనియె. "దేవా! నీవు పంపిన నాకుమారులుం గలనాశంబు
దక్షాండు. నిందుకే మిరయుపాయుంబు నీవ వక్కుపతేశుండిట్లనియె
మునులు రావణాసుర వధయను యుపాయంబు నీవంశంబున నుద్భవించుటకొరకు
ని సంహరించి వంశంబు నాశించుటకు పర్యంతంబు మీవంశంబున
త్రుల చేత నంతంబుగాకుం ఇట్టి(త్ర) నవరియంబిచ్చెద. బహుమది నా
రాయణుండు తర్జనంబు నాంది. ఆదికారణంబున దశరథునకు
రాముండై యవతరించె. అనిలపుండు పలుకే శ్రీరామచంద్రుండు
ను వసిష్ఠుండును మహార్ణవాన్నాహ్నంబు నాంది రాబు కార్యార్థ
యుండు వశ్య దర్శ రాబాదులు సంతోషించిరి. అనంతరం
బాలుడు వాల్మీకి రంవాట్లనియె. దశరథుండు కౌసల్యంబునన యోధ్య
వైనడువ మహాత్మంబున లక్ష్మీవరుని పాదభూపరావ
కులంబు సాష్టాంగ దండ ప్రణామంబులొనర్చి వేమి కారణంబున గమ
నంబని మునిని యడుగ "దేవా! సూర్యవంశంబున దశరథసగర్భం
బున విష్ణుదేవుండు రాముండై యవతరించినన్వాఁడంపుగాను
వనిన అయోధ్యాపట్టణంబునేని సూర్యవంశంబు నిశ్శేషంబునే యు

వరుగుదునవం బులన్నియు వారించి సూర్యవంశపురాణములతి
ధార్మికంబులు విష్ణుభక్తులు వారికి కీర్తి సవరించి యుండునది. శత్రు
జనసమూహంబైనను జయించుట బలము గలవారి నక్షత్రంబు చెప్పి వారి వాలకంబు
తువనిచెప్పి మునిపుంగవుం డంతర్ధానంబు నొందె. అంత రావణుం
డయోధ్యాపురంబు విడ్చి నాల్గవ వారము పురంబునకేగి వెల్లడిం
బుజ్జగించి రాగమంచి నవోరచె నుంచను రాజు రావణయుద్ధ బాణంబు
నకు అవి కాలుగనం తోకపురంబున తలరావణుండరిగి కౌసల్యా
క్షేత్రయోగము విచిత్రలను మువ్వురుతన్యలను రక్షంబుపైని దురుమేనిన
వారిపురాణాకాంతుండశిల్పనిరెం. కౌసల్య దశరథుని వరించెను, నిశ్చ
యంబున యోగంబున్నది. కేకత్వేతను వదలుము నవదశావనుండు
తాపించిన యోగంబుగాంచునని నిర్బంధించి రథంబుపైని తరాని
లంకామార్గంబునాజనుమునంత గంగానది తానుమించె. ఆది తదుపరి బు
ద్ధ్యాబిమన్న నాంది కులశరచ్ఛిదనంబు చేసి తన కంఠరంగు తైనాబునకు
లనునిచి దశరథుండే మార్గంబు నవరులు చెంచిన పరివారసమే
తంబుగా నిలిపుంచి చాంపుకు నివారికపారంభైన ధానంబిచ్చిగ
మనంబునే యిలబలమునంబున వలువ్వురుంబాటికలందుంచునవినాం
బుగాదులయునని విచారించిన వివాహంబైన వరినిచ్చునని
యటంకాశంబు వలుత శంకించి లంకాపురంబు ప్రవేశించి సువర్ణ
మంజుషంబున మువ్వురు కన్యలనుంచి సాగరుకానురపు (త్ర) వేగ్వుర
శ్రీత మారయిరాబులసంపన్నులు గావలయు నిదివరలు గావున వాం

రక్షించి [illegible] దర్శనంబు [illegible] సంగ్రహించి [illegible]
[illegible] గతంబున నుండి [illegible]
[illegible] కాలంబున [illegible]. అంతరంగ [illegible]
కౌసల్య దశరథుని వివాహ కారణంబున్ [illegible] అదినిజం
[illegible]
బయుండె. అంత దశరథుండు రావణు [illegible] వివా
[illegible] గంగా [illegible]
[illegible]
[illegible] దశరథుండు గంగలో [illegible]. గంగా [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] దశరథుని [illegible]
[illegible]
న దశరథుండు [illegible]. అంత [illegible] దశర
థుండు [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] దశరథుని [illegible]
[illegible] అనంతరంబు [illegible]
దశరథుండు వివాహ [illegible]

పుత్రశోకంబున మరణంబొందితివని రావణుండశ్వత్థామ సంతాపంబున
నాస్త్రంబున నను వధ్యుండని చేజయునుమునిశాపంబు వినిపించి వృత్తాంతం
బును! బ్రహ్మ సెలవిచ్చిన కాలంబున మాయావాసంబున తలనెల తప్పక
వచ్చునని పలికెను. ఇంతలో యుద్ధంబులో గాయపడిన వృద్ధుల
దశరథుండు చెప్పినటుల నడచెను. కౌసల్యాదేవులంబున నవసించు
చున్నది. చెప్పినట్లు రావణుండు తనకు రఘుకులము వారిచే వంశ
ధ్వంసము నిర్మూలంబైన లంకాంబుంబునకు లంకకంబులు వెత్తబడును
టని తెలిసె. కౌసల్యాదేవి నుండి దశరథుండు వివాహంబాడిన
దర్శనంబొసంగెను, నాయుష్కాసుర వధంబున నాయుధంబు కలుగు
దివ్యమాయావి యగు రావణుండు తన్మంత్రంబు నాశంబు సేయుటకు
పూర్వంబులో చంపి విషంబు వేయించె బాలుండైన కౌసల్యాదేవి
మరియొక రావణుండైన దశరథుండు నంబులోని యుద్ధంబున యువరాజును
బంధంబులోని విభీషణుని బాణంబున బాలకౌసల్య ప్రాణంబున
నారాయణుని కైవశంబున సంతోషించి పుత్రప్రాప్తియైన విధంబున
పుత్రకామేష్టి యజ్ఞంబున రావణుండు వారలకు రాజ్యంబు వేసి యేడు
అయోధ్యకు బంచె. వారి పురోహితుండైన జయమునికి వస్త్రాభరణా
దివ్యాభరణాదికంబులిచ్చి వీరిద్దరునయోధ్యకు దశరథుండు బాలకుల
ల తోడ గూడి అయోధ్యకు ప్రవేశించె. అంత పౌరజనంబులు వసి
ష్ఠాది పురోహితులను సుమంత్రాది మంత్రులును దశరథుని జనని
జనకులను పునర్వివాహంబు చేసిరి. అయోధ్యకు దశరథుని

బిట్టు బ్రహ్మ పిత్రంగాఁ జేసి తపంబు సేయ వనంబునకరిగె. అంత దశర
థుండు రాజ్యంబు సేయుచు వత్సరంబు దాక్షిణ్యంబున పరరాష్ట్రంబులు గెలి
చి యశ్వమేధంబులు గావించి బహుయజ్ఞంబుల నన్నింటిని బ్రాహ్మణులకు (గో)
వరిరంబు లిచ్చుచుఁ బేదలకెల్ల నిప్పుచు నిత్య సత్యయుక్తుండై యష్టదిక్కు
లను నశ్వరథంబులును బాలా యజ్ఞంబుల నొనరించు రాక్షసులను నిలువ
నీయక సౌఖ్యంబుల నిలుపు వేళ నారదుండు బ్రహ్మ పుత్రుండు వచ్చి దశ
రథుండు (పు) త్రులచే యుక్త పరశురాముండొక్క లేక శ (త్రు) శేషుండై రా
జ్యంబు సేయుచుండి పుత్రార్థి యై యుండిన యా కాలంబున వసిష్ఠ
నితాఁ దన యజ్ఞ పుత్రయజ్ఞంబు నిర్వహించిన నారదుండు దివ్యదృష్టి చేత
నంత యుండె వినిపించి శ్రీరామ (ప) ప్రాదంబు సంగతులను చెప్పిన సం
తోషించె. అనంతరం రాము బా (ల్యం) డు లవకుశులు నశ్లేషించెను. బ్రం
హ్మశ్రేష్ఠ మహర్షి నిజంబెట్లు తెల్పు? ఆ తని 3 లోకంబు (న) శృంగారి
బ్బ గతిగె? నది చెప్పు మనిన రాము పు (త్రు) లిట్లనిరి. ఒక్క నాఁడు దేవేం
(ద్రుం) డు స్వర్గంబున నాస్థానంబు (దీర్చి) తూర్పుండి యున్నారలుండి వివిం
చి సర్వంబు జేయుచుఁ జూ (చె) రెవ్వ యను నప్సరస నలుగురు నేలకు
వచ్చి దశశంబుగా నర్తనంబు బొలుపొందించ నటనాడు (శ్రుతు) లు శు పాంబన గుబు
లున మనంబున (వి) చరించుచుండఁ జూ (చె) రెవ్వ (నా) ట్యంబుఁ జేయుచుండి
దేవేం (ద్రు) నిం బూడ తప్పు గంబుల బూచిన నా (య) ండతి ఆకుపి యుండై నీ ఆయువు
గంబులందు శృంగారి యుంచెం గావున మనుష్య స్త్రీ గానుండని శాపంబిచ్చె. ఆ దివి
నమునంబున (శ్రీ) శివారాధంబు వేడిన బ్రహ్మ వహర్షులని బుద్ధితు మూరు.

డైన విభాండకుని వీర్యంబువలన (బు... త్తియైన పునరా
గమనంబు జేసెడి దవనిని శ్రీ (ఋ)శ్యశృంగుడు మృగియై మృగంబులం గూడి యుం
డె. అంత మహర్షి మునీశ్వరుండైన బంధువిపుత్రుండగు విభాండకుండు దత్సం
తతి పైగాఢముగా పరిపూర్ణుండై (త) జాప తీవ్రములన సకల యోగాభ్యాసములను
బు(త్రు)నకు నేర్పి వేదశాస్త్రములన సకల యోగ్యములను (శ్రీ) మంబున
నభ్యసించి జనని రాకుండ్రైన వనంబునం బదునెనిమిది యుగంబులు
తపంబు సేయుచుండ నాకై నాడా సమీపంబున నున్న జలంబులన
త్యంత రూపలావణ్యంబైన బల్లవిని తారత్యంబాస్థలంబు వనిర్తాను ష్యం
బనితలంచి నిర్విస్త్రంబై స్నానంబు జేసి కొలంబు నని యుచుండ ఒంషు
నాబ్యావిదరంబు లునుు, స్తనంబులను మునిశ్వరుని కి గాంచరంబైన మ
నస్సులనంబై యుం(డి) యుపతనంబయ్యె. అంత మునీశ్వరుండత్యంతము
దాంతిలో తుండై కొపీనంబు జలంబుల జూచించి నిజ స్థానంబున కుం ఇని
యెం. అంత మృగగణావేశితయై పిపాసా యుంస గాంధి యుం కొష్టలం
బున కరుగుచు తీరంబుపై వీర్యమిం శీతంబైన జలంబు తీరంబునం దెరావున
నవి పానంబు సేయు (జి) శ్రీ (ఋ)శ్యకు మహర్షి వీర్యంబువలన సద్యోగ
ర్భంబై వేద వేదాంగ వేద్యుండును, నవి సుకుమార శరీరుండును నైనపు
(త్రు)ండు జనియించె. ఆతని శరీరావయవంబులు మానుషాకారంబును
జనవిగుణంబునం జెడి పాలంబున నెుక్క శృంగంబు గలిగి యుండె. అంత
జి(త్రు) శ్యు వనంబున బు(త్రు)విందిగనాభి శాప విముక్తయై దేవలోకంబు
నకేగెను. అంత నొబ్బాల కుండు దీర్ఘకాలదనంబునే యు విభాండకుండా

విని సమీపంబునకు వచ్చి బాలుని వామహస్తంబున శిరంబును [illegible]
పెరలంబున శృంగంబు గదిగి యుండ హస్తర్యంబువానిని తన యోగ
దృష్టిని పు[illegible]నిగాంచె విని కుటీరంబునకు దగ్గాని మాటి బుంత్ర[illegible]
గుండను నామంబిడి యుత్పంత(ప్రి)యంబున(బాలు)ని బెను దానె తెం
గిన విద్యలన్నియు(బు(త్ర)నకు యుపదేశంజెప్పిన నావిద్యలు గలవాడై నావి
లవుండు చెప్పు రఘురాముండత్యంత సంతోష హ్యాంతరంగుండయ్యె." ఇది
విధంబున లవుండు జెప్పిన నప్పటికే [illegible] మంబెల్లి దని [illegible] రాఘవుండ [illegible]
నే వాపు(త్రుం)డట్లని యెను. "దశరథుండ నేకకాలంబు రాజ్యంబు చేసి తే
(జో)పుల వల నానాగతంబైన పదార్థంబునకు నెట్టి [illegible] ముఖంబులేని
తన శిష్టుడైన రాజకు మారికలశ్రీ నటుపట్టు సెంక్షారింబెంజ్జాడి లేపుత్రికల
న సంతానంబు లేకుండ కొలంది తుండ్రె యుండె. నందున లుప్తిని యోజనల
దూరంబున నంగదేశంబున రోమపాదుండను దాక్షిణ్యాబులుండా తం
డపు(త్రి)కుండైనందున నారాజునకు దశరథునకు సఖ్యంబయ్యె. అయ్యె
రుక్రుసంతాన పత్రిష్టై దెశికికీంపటిముంటు రాను రఘురాముండు దర
హాసిత వదనుండై బాలకా! దశరథునకే విల నిమిత్తంబున(బుత్ర)ప్ర
ప్తిగాక యుండె నాడి యెండుగల వృత్తాంతట్లని చెప్పుందాడంతె." దశరథుని
తుపిం(డు)నకు నత్యంత స్నేహంబుగావున(తి) తి దినంబు సత్యంబున
కెరుగు బుండ స్వర్గ ద్వార పాలంతంబున నురబి వసియుం పుబ్బుండుంగా
పున(బు) దక్షిణంబు చేసి సాష్టాంగ దండంబాచరించిన పిమ్మట దేవేంద్ర
(డు)వి దర్శనంబు చేసి (స)మోజనంబు బాలింపి మనిశితామర్షిన నుబ్బు

(శ్రీ) దక్షిణా సాష్టాంగ దండంబు జేసి లిలరు ను బుండు నిష్ఠ భోజనంబున పుత్ర
శాస్త్ర ప్రకారంబు దేవేంద్రుండు స్వర్గంబున మహోత్సవంబు జేయుచుండెను
బి దశరథుని తొంగి చూచుమునిన పూర్ణంబుచున పాయసమొందె
తుదేగి విన్నవించిన దశరథుండు వల్లెయని రత్నాభరణంబుల చేసి
గమకోత్సవంబుల బంధువుల సమయంబున వంశపు రంబున నుండియు
కైకాది ప్రముఖ కౌసల్యలు తమతమ యుచిత విన్నవించిన సింహాసనంబున
దేవేంద్ర వాక్యంబులు సేయరాదు. వేగంబె వచ్చు నని విచారించి
మ పస్పృశ్యరణంబుచేత గమించె గావునబర వశత్వంబున గావున
తురగము సురజీకిక (వి) దక్షిణాదండ (వి) శాఖంబులు చరించెను మాయగిరి
నంత శత్రుని కింబాదబొంపిన వెన్నెంచి తరం ర్ఘ్యంద నియోగించె. నృత్యగీతం.
బులు సేయించిన దశరథుండు ~~సేయుటకు~~ మహావిరుద్ధ యాగం
బున కుస హా సాక్షిత్వ దైవా పుత్రకు వంద నంబాంబ రింబద్ధ త్వరిత గతింబు.
నిమె. అంత సురభి వెలింత యముడెవగ మార్గంబున నెలంగి రాజా
రుజాలోచన విష్ణు దశరథుని శ్యంబుల నటబుశ (శ్రీ) త్వత్తిగా కుండ దశిపేషు
నించె. కాంత దారకంబు దశరథుండు తిని సురభిని మనసంబున దలంచి మ
సుబి వచ్చి సురజికి (శ్రీ) దక్షిణంబు చేసి సాష్టాంగ విన్యమం త్రై నేరంబుకై
విలియుం పుమునిన సురభి యుట్లనియె. నీవు నన్నాందరణంబు చేసి యి
గావు న నీ కార్యంబుల దలనబు (శ్రీ) త్వత్తి వెసుం బడగాదేంబ శాపంబు
తి నీ నేరంబు దంచె. దైవ యెరుంగం బున సుదగ వింబ నివేదిన దశరథుం
డు విని సురభి పాదంబులు సుబు నాశి పునసాష్టాంగ దండ (ప్రణా)
మంబు

లాంఛనింపబడి నాలాంఛనంబులు ననేకవిధంబుల వివ్వదింపఁ గరు
ణించినాఁడు యిలంకంబున నెన్ని కైతు పరార్త్రిక యుగ యజ్ఞ పీఠ కాయుద్ధంబం
చిన యోగంబున నీతులబు(త్తు)లఁగలిగెదరు పాత్ర్యానిన నంతదశర
థుండు సంతానార్థంబున నయోధ్యకు వచ్చి నాఁటిరాత్రి కౌసల్యతో
నిష్ఠ బ్రాహ్మణుల తాపసులు కనక్షేత్ర గర్భంబున శివచె. నవమాసంబులకు
బు(త్రు)కజని యుంచె. నంత వర్షమానవయ్యె యుపకారంపల వక్షో
బులుంద్రిక్కుప వనంబుల వెంప్తోంపంజేయుచుండె. ఇట్లని తను సమాంధ్ర
నుండైన పగుసింగాను నన స్వయంవరంబు సాగియున్నవేకులు రాజులు
యయోధ్యకేతలు గుదెంచి కృత వీరతార్క్యనినదంబులు వీని కైంపాశోవం
బులుంటు రాకు రామము మున నుడి ౦యాసె శరవంబు వవె జనుదెంచి వారల
గంభీరకైక గొంతులతో నృష్ణాలు రామమండు దశరథుంబల కౌన ఖండించుగ
నుతింప వసిష్ఠుండగుడంబున నృష్ణ నిర్ధారణుండైన దశరథుని పైనెల కౌపించెద
వు. విమప్రమనిని గారామము శిల్లనియు నాకస్మికముగ్రైన రాజస
ముహూర్తంబున నెల కాస్త్రిక వని రాముం డోపలుక వసిష్ఠుండిల్లనియు. దశ
రథుఁ కొండ తునకు యౌవనంబు పొడమె. కాభ్య వివాహంబునకు స్వయం
వగంబు సాధించె నానినెలకంబు శౌదవిదన్నదింప బ్రాహ్మణుల రాముండిల్లని
యెలు శ్రీ కృష్ణతల రాముడు (భక్త) నకేయుత మహావ్యూహంబునకు వివాహం
బునఁ బొలుందలిని నక్షత్రంబుగా దశరథుండు వచ్చిన పరాం
చిత్ర వేదశకృత గుంతారంబుగ ను(ద్యు)ం చెదనని కోపించిన దశర
థుండట్లు చేసె. పరశురాముండు తపోవనంబున కేగెనంత దశ
రథుం

దేశాంతరంబున సంగతాద్యాంశి వసిష్ఠునికా వించి ఋష్యుక్తి నిలిచె. పతివ
వచ్చి సర్వప్రసిద్ధంబైన తన్నాటక శాస్త్రంబునకు గ్రంథంబునకుంబు
వాడిది! ఆశ్రితంబున బుద్ధిశాలి నానా శాస్త్రంబులు వాడక వివరించుట
ఫలంబులు దుర్లభంబులు. # శ్రీవిక్రమంబున లక్షణంబు.

Copied from the MSS of Manti Venkata Sannayya Son of Allipudi of Kistna district in 1917–1918

Copied by G. Subrahmanyam

Compared with the original MS.

[signature]
2.6.18

[illegible]

Confirmed in 2.3.45